

Veebruar – tavaliselt aasta kõige talvisem kuu

Küünlakuu võistleb näärikuuga talve külmima ja lumiseima kuu tiitli pärast.

AIN KALLIS

klimatoloog

Arenguruumi on: Eesti kõigi aegade kõige tüsedam lumikate 104 cm on mõõdetud 1924. aasta veebruaris. FOTO: Kenno Soo

Mitte ei saa ilma klassikuid tsiteerimata. Tšehhi kirjanik Karel Čapek kirjutas: “Veebruar on ohtlik kuu, mis ähvardab aednikku talve hammaste ja suve silmadega, märja, kuiva ja tuultega; see kõige lühem kuu, see vördjas teiste kuude hulgas paistab kõigi ülejäänute seas silma oma salakavalate vempudega: olge tema suhtes ettevaatlik.”

Ainukeseks lohutuseks jääb tõsiasi, et ta on lühike. Ja lühike on veebruar teise kirjaniku, Anton Tšehhovi sõnul seetõttu, et on külm – kõik külmad asjad tõmbuvad kokku. (Mida küll arvavad taolisest teooriast lõunapoolkera elanikud?!)

Kontrastide kuu

Veebruar on teada-tuntud kui külm ning lumine aeg, mil planeeritakse suusavõistlusi, samas peljatakse teda pakaste tõttu. Kuigi Eesti absoluutne külmarekord jääb jaanuarikuusse, on näiteks Tartus veebruar vähemalt pooltel aastatel viimase kaheksakümne aasta jooksul eelkäijast ikka terake jahedam olnud.

Küünlakuu on kõige pakaselisem olnud kaugel 1956. aastal, kui Jõgeval langes piiritusesammas kraadiklaasis –39,0 kraadini.

Palju ei jäänud maha ka mõned teised ilmajaamad (Valgas $-38,2^{\circ}$, Võrus $-37,9^{\circ}$ jne).

Märkus. Eesti on teatavasti nii suur maa (kliimalt muidugi), et pakane võib ühes riigi otsas paukuda, teises tilguvad räästad: 2012. aasta 6. veebruaril mõõdeti kagupiiril Korelas $-33,3^{\circ}$, paarsada kilomeetrit eemal Ristnas vaid $-3,3^{\circ}$.

Veebruari salakavaluse suhtes oli Čapekil igati õigus – ülalmainitud 1956. aasta 1. veebruaril oli Jõgeval öösel -39 kraadi, sama päeva maksimumiks on mõõdetud aga $-0,4$ kraadi (ööpäevane temperatuuri amplituud rekordiline $38,6$ kraadi!). Ka külmataadile ei saa kindel olla...

Milline on siis keskmine veebruar? Ilmateenistuses arvutati kuu keskmiseks õhutemperatuuriks ehk normiks kogu Eesti territooriumi kohta $-4,5^{\circ}$ (ajavahemik 1981–2010). Kraadi võrra jahedam jaanuarist.

Talve kolmas kuu on soojem saartel – (Vilsandil $-1,8^{\circ}$), jahedam ida pool (Väike-Maarjas ja Jõhvis -6°).

Veebruaris on ilmad vahel üpris muutlikud, nagu just lugesime või ise kogeme. Ammuse 1935. aasta iseseisvus- ja madisepäeval valitses lausa suvine või vähemalt kevadine soojus ($+12,9^{\circ}$).

Hiljuti oleme üle 30kraadist pakast tunda saanud vaid aastail 2012, 2011 ja 2007. (Mäletate – viimati nimetatud aastal said tähtsal päeval paradeerida vaid “pingviinid”).

Veebruaris sajab vähe – vaid 5% aastasest kogusest. Kuu keskmiseks sademehulgaks on arvatud 35 mm, rohkem sajab Pärnu- ja Viljandimaal (44 mm), vähe Kundas – 26 mm. Kõige märjem oli küünlakuu 1928. aastal Türil (200 mm), ülikuiv aga väga kaugel 1890. aastal, kui Pakril sadas vaid mõni lumehelbeke.

Veebruar kui tuiskude aeg

Veebruari kutsutakse peale küünlakuu veel tuisu-, vastla-, rado-, külma- ja hundikuuks (hundid olevat sellal eriti näljased).

Nooremad on protesteerinud rahvapäraste kuude nimede puhul – kes enam istub veebruaris küünlavalgel või märtsis paastub...

Tuisukuu nimi on küll igati õigustatud, sest mitmed ilmarekordid jäävad just veebruarisse. Kõige pikema kestusega tugeva tuisu tipptulemus kuulub Tallinnale – lumemöll kestis 1971. aasta 26. veebruarist 1. märtsini ühtekokku 56 tundi. Pikaajaline oli ka tuisk Vilsandil 2. kuni 4. veebruarini 1985 – kokku 50 tundi. Elu kogu Eestis oli kõvasti häiritud ka 1999. aasta 16.–17. veebruaril.

Keskmiselt on tuul aga veebruaris nõrgem kui teistel talvisematel kuudel – $4,0$ m/s (jaanuaris näiteks $4,4$ m/s). Vingemalt puhub tuul saartel (Sõrves $6,6$ m/s), iilid ulatuvad seal ajuti 35 m/s, vaiksemalt Valgamaal.

Lumerekordist

Veebruaris peetakse tavaliselt suusamaratone – see kuu peaks ju olema lumerohkeim. Pikaajaliste mõõtmiste alusel ongi lume paksus nii põldudel kui metsas sel ajal maksimaalne.

Eesti kõigi aegade kõige tüsedam lumikate (dekaadi keskmine 104 cm) on mõõdetud 1924. aasta veebruaris Tallinnas. Sel aastal oli üldse väga paksult lund: aastapäeva paraad Kuressaares jäi koguni ära (veebruari 2. dekaadi keskmine lume priskus oli Saaremaa pealinnas 86 cm, samas Vormsil isegi 106 cm).

Jah, vanasti oli lumi valgem ja paksem...